

100 РОКІВ ЖИТТЯ КАФЕДРИ**Рецензія на монографію за редакцією професорів В.М. Лехан та Л.В. Крячкової «Нариси історії кафедри соціальної медицини, громадського здоров'я та управління охороною здоров'я Дніпровського державного медичного університету» (Дніпро: Середняк Т.К., 2024, 189 с.).**

У 1920-х роках у вищій медичній школі України у результаті процесу диференціації медичних наук було утворено низку нових кафедр: мікробіології, фтизіатрії, інфекційних хвороб та ін. Серед цих нових кафедр була кафедра соціальної гігієни, а назва її прийшла до нас із Німеччини (німецькою мовою – Sozialhygiene). Кафедри соціальної гігієни у медичних інститутах України одна за одною відкриваються у 1923–1924 роках: у Харкові (тодішня столиця України і тому закономірно, що перша кафедра з'явилася саме у цьому місті), Одесі, Києві та, нарешті, у Дніпрі (Катеринославі). Таким чином, кафедра соціальної гігієни у Дніпрі стала четвертою за часом створення.

Тут треба наголосити, що назва українських кафедр соціальної гігієни змінювалася: у 1940 р. вони були перейменовані у кафедри організації охорони здоров'я; у 1966 р. – отримали назву кафедр соціальної гігієни та організації охорони здоров'я; у сучасній Україні спочатку вони стали іменуватися кафедрами соціальної медицини, а потім додалося «громадське здоров'я» (англійською мовою – Public Health) та інші уточнюючі додавання, які в різних медичних університетах будуть різними.

Авторський колектив рецензованої книги великий – 21 особа; переважно представлений колишніми та нинішніми співробітниками кафедри. Структура монографії інша, ніж книга про першу українську кафедру соціальної гігієни у Харкові. (Дивися нашу рецензію: Медицина сьогодні і завтра. – 2023. – Том 92, № 3. С. 78–80).

Після привітання ректора та передмови завідувачки кафедри, професора Лілії Вікторівни Крячкової, йде розділ: «Історія розвитку кафедри соціальної медицини, громадського здоров'я та управління охороною здоров'я». У цьому розділі представлено основні віхи життя кафедри за 100 років.

Потім слідує розділ: «Фундатори кафедри». З монографії ми дізнаємося, що кафедра соціальної гігієни у Дніпрі була створена у 1924–1925

навчальному році Михайлом Варфоломійовичем Доничем (1878–1951). Йому присвячений перший підрозділ названого розділу книги. Після цього йдуть підрозділи з біографіями професорів, які були завідувачами кафедри до 1989 р.: Лев Васильович Громашевський (1887–1980), Соломон Соломонович Каган (1894–1965), Борис Мойсейович Шкляр (1891–1960), Галина Федорівна Ємельянова (1921–2003). Саме ці професори, включаючи організатора кафедри М.В. Донича, стали фундаторами кафедри. Автори монографії показали, як змінювалася тематика кафедри з приходом нового завідувача, а не лише навели біографічні дані названих персон.

Прекрасно, що окремим розділом монографії, що рецензується, стали спогади про професора Г.Ф. Ємельянову, яка керувала кафедрою протягом 32 років. У книгах, присвячених тій чи іншій кафедрі вищого навчального закладу, ми не зустрічали до цього подібних спогадів і це, безумовно, знахідка авторів.

Заслугою авторів є і те, що вони розповіли в монографії не тільки про життя та діяльність завідувачів, але й про інших наукових співробітників кафедри. Для цього у книзі виділено розділ – «Творці історії кафедри: учора, сьогодні, завтра». У цьому ж розділі представлені дані про завідувачів кафедри після 1989 р., а ними були професора, які залишили помітний слід в історії науки в Україні: Іван Олександрович Логвиненко (1940–1995), Олександр Петрович Татаровський (1943–2014), нині активно працююча Валерія Микитівна Лехан і теперішня завідувачка Л.В. Крячкова. Можливо, не всі викладачі кафедри удостоїлися біографічною довідкою в монографії, можливо за минулі сто років не про всіх збереглися особисті справи в університетському архіві, але це, звичайно, не є недоліком книги. Адже такі ювілейні книги мають з'являтися до кожного 25-річчя кафедри, але, на жаль, непроста наша історія не дозволила це виконати.

Нарешті, великий інтерес представляють додатки, вміщені наприкінці книги, що

дозволяють краще розкрити роботу кафедри за минулі сто років: пам'ятні дати та події; виконані на кафедрі докторські дисертації (з 1940 р.), а також кандидатські як працівників, так і зовнішніх здобувачів кафедри (з 1975 р.); монографії та підручники, у яких брали участь співробітники кафедри. Ми можемо лише побажати видати бібліографію всіх робіт (статей, тез тощо), що вийшли зі стін кафедри за 100 років.

Загалом проведене та представлене у монографії дослідження дозволяє простежити

формування та розвиток однієї із найстаріших кафедр соціальної гігієни України. З нею із задоволенням познайомляться і передусім ті, хто пов'язав свою долю із роботою у вищій медичній школі. Книжка побачила світ як у паперовому варіанті, а також викладена в Інтернеті на сайті кафедри соціальної медицини, громадського здоров'я та управління охороною здоров'я Дніпровського державного медичного університету: <https://302.dmu.edu.ua/>

Професор К. К. Васильєв (Одеса, Україна)